

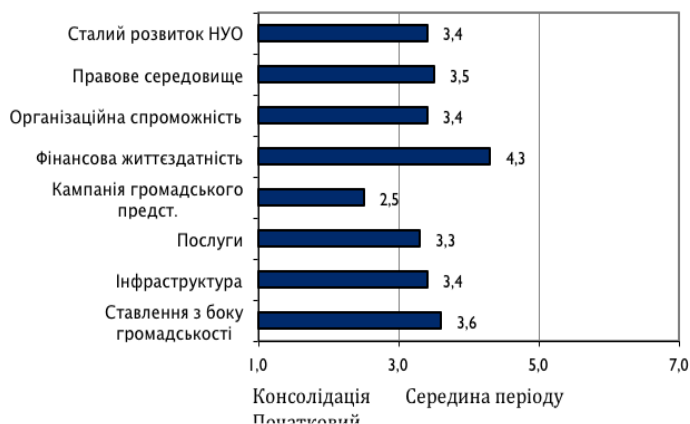
ІНДЕКС СТАЛОСТІ ОГС УКРАЇНИ В 2012 РОЦІ

Сталий розвиток ОГС: 3.4

У 2012 році організації громадянського суспільства отримали нові закони та підзаконні акти, які регулюють їх статус, реєстрацію, діяльність, звітність, можливість вести господарську діяльність, взаємодіяти з органами виконавчої влади. Деякі прийняті акти набувають чинності в наступному році, інші – тільки почали діяти та подекуди мають більш декларативний характер, у зв'язку з чим неможливо оцінити їх ефективність у звітному періоді. Масове прийняття нових законів розділило громадянське суспільство – частина організацій сприйняла нові закони з задоволенням, тоді як інша і значна частина інституцій або не знає про нові закони, або налякана їх практичним втіленням, але активність ОГС в процесі підготовки та прийняття нових законів була низькою і неузгодженою. Рік запам'ятався черговими парламентськими виборами. ОГС ініціювало декілька резонансних ініціатив по проведенню чесних та прозорих виборів та перевірки потенційних парламентарів на їх відповідність певним критеріям, розроблених рухом Чесно, а саме - повага до прав і свобод, часта зміна політичних позицій, причетність до корупційних діянь, непрозорість доходів і витрат.

Обмеженість доступного фінансування та погана економічна ситуація в Україні вплинула на діяльність ОГС. Разом з тим, розвиток організаційної спроможності отримав підвищену увагу зі сторони міжнародних донорів, які запропонували ОГС різноманітні програми по зміцненню їх інституційного потенціалу. Кадрове та адміністративне забезпечення ОГС погіршилось через їх низькі фінансові можливості, неконкурентоспроможність заробітних плат та низьку зацікавленість населення в особистій участі в діяльності організацій. Ухвалена в 2011 році постанова Кабінету Міністрів України щодо фінансування на конкурсних засадах проектів громадських організацій не втілюється на належному рівні, за деякими виключеннями, усіма органами виконавчої влади. Представники ОГС брали активну участь в діяльності громадських та координаційних рад, створених при органах виконавчої влади та місцевого самоврядування, при Президентові України та Кабінеті Міністрів України. Діяльність цих інституцій мала важливіше значення для влади та легітимізації діяльності влади через кооптацію громадянського суспільства.

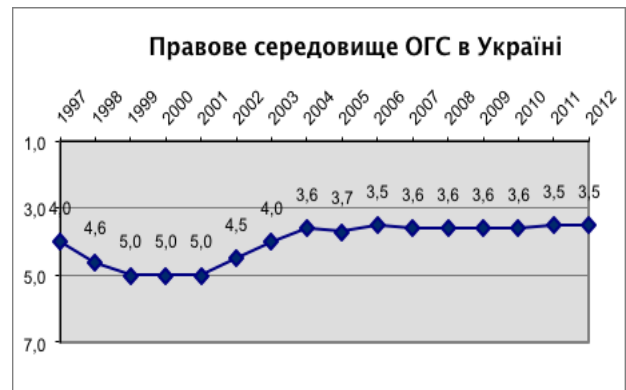
Бали в 2012 році для України

Згідно з даними Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, станом на початок 2012 р. було зареєстровано (включно з міжнародними, всеукраїнськими, місцевими організаціями, їх осередками, філіями та відокремленими структурними підрозділами) 71767 громадських організацій та 13475 благодійних фондів та організацій, кількість яких збільшилась відповідно на 6% і 4,9% у порівнянні з початком 2011 року.

ПРАВОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ: 3.5

Процедури реєстрації громадських організацій продовжують бути значно складнішими та тривалішими, ніж процедури реєстрації інших юридичних осіб приватного права. Відповідно до Закону України «Про об'єднання громадян» для створення громадської організації необхідно принаймні 3 особи (для всеукраїнських організацій – не менше ніж 42), 3 дні для організацій із місцевим статусом та до 40 днів для організацій із всеукраїнським та міжнародним статусами. Благодійні організації з будь-яким статусом реєструються протягом щонайменше двох місяців. Особливо складною є процедура реєстрації всеукраїнської організації. При цьому органи легалізації громадських організацій мають право широко і досить довільно визначати підстави для відмови у легалізації громадських і благодійних організацій. Право бути засновниками громадських організацій надано законом виключно фізичним особам. Відсутність у юридичних осіб права створювати громадські організації значно гальмує розвиток неприбуткових представницьких бізнесових асоціацій. Діяльність громадських організацій законодавчо обмежена захистом виключно прав та інтересів членів цих організацій, що позбавляє їх можливості діяти для загальносуспільних інтересів. Це обмеження примушує ОГС йти на хитрощі і приймати до своїх лав, людей, які потребують захисту. Таким чином, вже котрий рік сповідаються подвійні стандарти, штучно роздуваючи статистику людей, залучених до громадської діяльності. Територіальне обмеження діяльності громадських та благодійних організацій на законодавчому рівні буде знято в 2013 році. Громадську активність блокують адміністративні штрафи за будь-яку участь в об'єднаннях, яким відмовили в легалізації (від 25 до 130 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або до \$280).

Разом з цим вирішити ці проблеми покликаний прийнятий у березні 2012 р. Закон України «Про громадські об'єднання», який вводиться в дію з 1 січня 2013 року. Зокрема, він розширює статутні цілі громадських організацій, спрощує їх реєстрацію, визнає право юридичних осіб об'єднуватися без мети отримання прибутку, знімає територіальне обмеження та надає право самостійно вести підприємницьку діяльність без мети отримання прибутку. Наразі триває розробка низки інших законодавчих актів, необхідних для введення в дію нового закону.

У липні 2012 року Верховна Рада України ухвалила ще один законодавчий акт, покликаний удосконалити умови діяльності інститутів громадянського суспільства – Закон України «Про благодійні організації», який знаходиться на підписі у Президента України, перевищуючі всі нормативні терміни відведені для цього. Станом на 18 жовтня 2012 р. Президент України не підписав цей закон, ані передав Верховній Раді України пропозиції щодо внесення змін, що мав зробити не пізніше 15 серпня 2012 року.

Протягом останнього року були прийняті та внесені зміни до кількох законів, що стосуються діяльності ОГС. Так внесені зміни до Закон України «Про соціальні послуги» розширили право ОГС в наданні соціальних послуг. Підписані нові Закон України «Про організацію роботодавців» та Закон України «Про адвокатуру». Останній регулює об'єднання адвокатів як неприбуткові організації. Закон України «Про адміністративні послуги» стосується і послуг з реєстрації організацій та інших дозвільних процедур. Для громадянського суспільства важливим є прийняття Закону України «Про запобігання та протидію дискримінації», який стосується трудових прав, доступу до судочинства, доступу до житла та інших відносин між громадянами і державою. Для ОГС важливим є Закон України «Про правила етичної поведінки». Цей Закон визначає керівні норми поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, під час виконання ними службових повноважень та порядок притягнення їх до відповідальності за порушення таких норм, а також порядок розробки спеціальних норм в окремих сферах, у т.ч. за участі ОГС. Прийнято також Закони України «Про зайнятість» та «Про професійний розвиток працівників», який упорядковує умови найму, державної підтримки створення нових робочих місць, порядок атестації працівників, порядок проходження формального та

неформального професійного навчання, підвищення кваліфікації тощо. Разом з тим, виконання цих законів можливі за умови фінансової підтримки. Якісне надання соціальних послуг як і професійний розвиток працівників можливий за наявності як поточного так і стратегічного ресурсу в організації.

До підзаконних правових актів, що є потенційно сприятливими для розвитку громадянського суспільства в Україні можна віднести: затвердження Президентом України Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, план дій та план конкретизованих заходів, які були схвалені Кабінетом Міністрів України в рамках реалізації міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», Указ Президента України про створення Конституційної Асамблеї, одним із завдань якої є розвиток системи народовладдя, ухвалення регіональних програм сприяння розвитку громадянського суспільства в 9 областях України.

Але, на жаль, жодного поступу не досягнуто у регулюванні мирних зібрань. Щодо розроблених законопроектів на цю тему в секторі ОГС немає спільного підходу. Не був поданий на розгляд Верховної Ради України Закон України «Про органи самоорганізації населення», а законопроект, який надіслано на погодження Мінрегіоном іншим органам виконавчої влади, не відповідає потребам цільової аудиторії. Також ігноруються законопроекти про організацію загальних зборів членів територіальних громад за місцем проживання, ані інші місцеві ініціативи. При цьому пропозиції профільних ОГС, які роками напрацьовували відповідні законопроекти, ігноруються органами влади. Ухвалення Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про закупівлі за державні кошти» обмежило можливості громадського контролю за проведенням тендерних закупівель.

Введення в дію нового Закону України «Про громадські об'єднання» вимагатиме як від організацій, так і від органів влади супроводу. І, якщо для співробітників управлінь юстиції по регіонах виділено фінансування і проводиться навчання, то серед представників громадянського суспільства новий закон викликає побоювання зокрема, щодо нових процедур реєстрації та статусу місцевих осередків. Доступу до кваліфікованої правової допомоги з застосування цього закону як на національному, так і на регіональному рівнях немає.

У 2012 р. Урядом України було прийнято ряд рішень з питань удосконалення системи безоплатної правової допомоги населенню. Зокрема, схвалено Концепцію відповідної Державної цільової програми на 2013 – 2017 роки, в рамках якої заплановано (хоча лише у 2015 – 2017 рр.) сприяти інституційному розвитку громадських організацій, що надають безоплатну правову допомогу.

Щодо успішних практик застосування прийнятих законів, то варто згадати Закон «Про доступ до публічної інформації та успішні дії ОГС щодо недопущення погіршення його положень. Законопроект # 9153 “Внесення змін до деяких законів України щодо доступу до інформації з обмеженим доступом” був знятий з повістки дня парламенту завдяку спільним діям громадянського суспільства очоленим коаліцією Новий громадянин. У випадку прийняття, доступ до публічної інформації був би обмежений наступним чином: і) він би унеможливив законодавчу норму, відповідно до якої секретна інформація може бути надана за вимогою закону та зобов'язує Кабінет Міністрів визначити процедуру доступу до секретної інформації; та ii) надав право СБУ контролювати доступ до секретної інформації. У 2012 році представники ЗМІ створили Медіа Раду, яка контролює процес надання коштів на будівництво лікарні Охмадит. ЗАКОН УКРАЇНИ «Про доступ до публічної інформації» розширив можливості громадськості контролювати цей процес. В результаті, на 2013 рік держава виділила в два рази більше фінансування на будівництво, ніж було передбачено в минулому році. Успішному застосуванню закону сприяють on-line консультації, просвітницька та роз'яснювальна робота серед ОГС та громадськості. Разом з тим, рівень знань чиновників про закон залишається низьким, а інтерпретація його положень часто виглядає неадекватною.

В зв'язку з парламентськими виборами більше організацій відчувають на собі по силенну увагу та перевірки місцевих органів юстиції, податкової міліції та інших контрольних органів.

Податкове навантаження не стимулює діяльність громадських та благодійних організацій. Податковий кодекс України передбачає звільнення від оподаткування податком на прибуток підприємств лише обмеженого переліку надходжень до неприбуткових організацій. Можливість скористатися податковими пільгами передбачена тільки для організацій, які отримали статус неприбуткових та включені Державною податковою службою до Реєстру неприбуткових організацій. Отримання неприбуткового статусу залишається проблематичним навіть після успішної реєстрації організацій в органах легалізації. Податковий кодекс України не визначає чіткі критерії та порядок надання та позбавлення організацій статусу неприбутковості. Такі критерії та порядок самостійно визначає Державна податкова служба України, яка має очевидний конфлікт інтересів щодо надання податкових пільг. Це також відкриває можливості для необґрунтованих відмов у наданні статусу неприбутковості. Разом з цим, варто згадати, що восени 2012 р. Державна податкова служба винесла на громадське обговорення ряд проектів нормативно-правових актів, спрямованих на оновлення правової бази із зазначених питань (проекти Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій, Порядку складання Податкового звіту про використання коштів неприбуткових установ та організацій), тож представники ОГС мають можливість надати свої пропозиції та зауваження.

Одержання громадськими організаціями доходу від послуг в межах їх основної діяльності, тобто продажу товарів і послуг у визначених законом і статутом випадках стало можливим, хоча Податковий кодекс та практика державних органів значно його ускладнюють. Звільнення від податку на додану вартість щодо безоплатної передачі товарів як благодійної допомоги з 2011 р. доступне лише благодійним, але не іншим громадським або релігійними організаціям. Тому ті громадські організації, які розподіляють безоплатно одержані товари (крім гуманітарної допомоги), будуть зобов'язані додатково реєструватися як платники ПДВ, якщо вартість таких товарів перевищить 300 тис. грн. на рік.

Податкове законодавство є несприятливим для фізичних осіб як донорів громадських та благодійних організацій. Податкова знижка на благодійні та інші добровільні внески фізичних осіб до громадських організацій має фіскальний характер. Фізична особа може включати до податкової знижки внески до громадських та інших неприбуткових організацій у розмірі до 4% сукупного річного оподаткованого доходу (порівняно із 5% в 2010 році), до того ж, не більше, ніж сума одержаної заробітної плати. Громадяни, які мають оподаткований дохід з інших джерел (наприклад, є самозайнятими або приватними підприємцями), скористатися податковою знижкою не мають права.

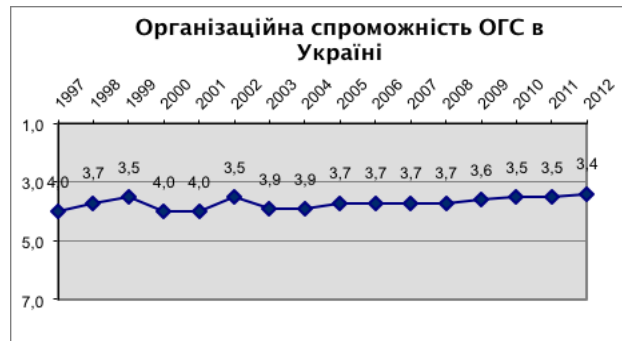
Громадські організації отримали право здійснювати господарську діяльність не утворюючи окремих підприємств. Отримане право сприятиме фінансовій життєздатності громадських організацій, що важливо в умовах скорочення зовнішнього фінансування.

В підсумку, можна сказати, що звітний період приніс найбільше змін у законодавче поле ОГС за останні роки. Разом з цим, деякі прийняті акти вступають в силу в наступному році, інші – тільки почали реалізовуватися та подекуди мають більш декларативний характер, у зв'язку з чим неможливо оцінити їх ефективність у 2012 році.

21.06.2012 Верховна Рада України ухвалила Закон "Про виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні" № 4999-VI, що визначив порядок виконання програм Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією, які на даний час реалізуються неурядовими організаціями Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні та Всеукраїнською мережею людей, які живуть з ВІЛ, які у свою чергу надають субгранти понад двом сотням НУО на місцях. Закон передбачає звільнення від оподаткування операцій з грантами (субгрантами), включаючи придбання (ввезення) товарів, робіт і послуг. Також програми Глобального фонду для боротьби із СНІДом, туберкульозом та малярією в Україні звільняються від податку на додану вартість.

ОРГАНІЗАЦІЙНА СПРОМОЖНІСТЬ: 3.4

За минулий рік організаційна спроможність ОГС України не зазнала значних змін через відсутність належного розуміння що це таке і для чого інституційний розвиток потрібен організаціям. ОГС мають обмежене розуміння потреби інвестування в інституційне розв'язання. Але є деякі позитивні тенденції викликані значною увагою та підтримкою ряду проектів технічної допомоги, які підтримують ОГС. Серед них USAID – PACT UNITER project, SIDA, Internews U-Media project, які виділяють окремі кошти на організаційний розвиток.

В результаті дискусія про важливість організаційного розвитку винесена на онлайн майданчики; ініціативна група експертів розробила концепцію організаційного розвитку ОГС України; збільшилась кількість організацій, що подали та отримали ваучери на послуги з організаційного розвитку. В 2012 році ТЦК провів перший конкурс річних звітів ОГС після проведення за підтримки ОБСЄ серії тренінгів для організацій з публічного звітування. Ряд поданих на конкурс річних звітів ОГС містив окремий розділ, присвячений організаційному розвитку.

Процес залучення прихильників розвивається і соціальна мобілізація стала популярною темою серед ОГС. За останній рік активізувався процес створення організацій з жителів, яких безпосередньо стосується тема, ради якої вони об'єдналися. Процеси самоорганізації населення спостерігаються не тільки в містах, а й в сільській місцевості. Серед помітних заходів по залученню прихильників стали широкі акції руху Новий Громадянин і руху «Стоп цензура» проти схвалення ряду законів Парламентом, серед них закон «Про наклеп», про статус української мови, про вищу освіту тощо. Яскравим прикладом мобілізації прихильників став збір коштів для оплати «заборгованості по податкам» в сумі 4 мільйонів гривень (\$500,000) єдиним незалежним каналом суспільного телебачення ТБІ. Протягом тижня необхідна сума була зібрана і «борг» був сплачений. На жаль мобілізація прихильників як на національному, так і на місцевому рівнях відбувається на боротьбу, як правило, з негативними проявами – проти вирубки лісів, забудови в паркових зонах, а не на созидання. Разом з тим треба відмітити низький рівень громадянської освіти, починаючи з дитячого віку, школи, ВУЗів і протягом всього життя. Актуальною залишається розробка шкільних та інших посібників, пов'язаних із тематикою громадянського суспільства. Локальні приклади – створили Банк соціальної допомоги, куди люди надають одяг, їжу на певний запит. Через соціальні мережі люди збирають гроші на лікування, адвокатів та інші види допомоги.

Стратегічне планування було однією з найпопулярніших тем навчання у 2012 році. В результаті якість стратегічних планів ОГС значно покращилась. Плани містять не лише загальні стратегічні напрями розвитку організації, а і операційне планування, плани по використанню та залученню місцевих ресурсів. Все частіше організаційний розвиток стає окремим напрямком стратегічного плану діяльності ОГС. Разом з тим, більшість організацій живе від гранту до гранту і керується в своїй роботі досягненням конкретних результатів, які важко стратегічно запланувати. Особливо ця тенденція помітна на місцевому рівні, де досягнення конкретних результатів є важливішим показником для місцевої підтримки ніж наявність стратегічного плану.

При заохоченні USAID та SIDA все більше організацій звертають увагу на внутрішній менеджмент, розробку внутрішніх правил та процедур, відокремлення управлінських та менеджерських функцій всередині організацій. І хоча організації запрошують до свого управління представників місцевих органів влади, бізнесу та громади, ще немає реальних прикладів, які б пов'язували таку відкритість і врядування організації з збільшенням її ваги на місцевому рівні та покращеною програмною діяльністю.

Кадрове забезпечення ОГС залишається найбільшим викликом стійкого розвитку сектору. Опитування ТЦК 2012 року показало, що 24% організацій мають постійний персонал, у 21% НУО персонал працює за контрактом, 14% респондентів – за сумісництвом, 3% респондентів – погодинно, 14% організацій

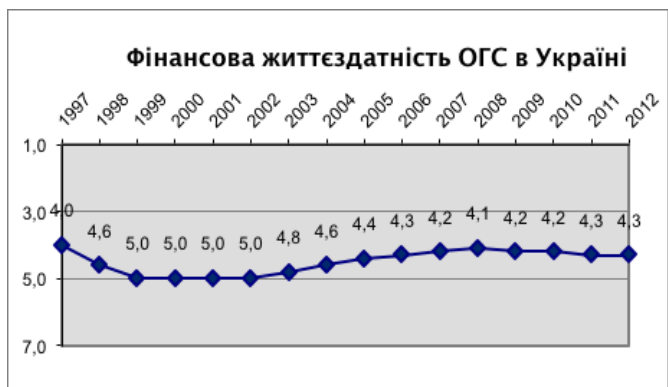
наймають персонал для виконання разових робіт. Организациям стало сложнее удерживать сотрудников, численность людей, которые работают на платной основе, сократилась, многие организации оптимізують використання людських ресурсів, пересматривають «посадові інструкції» и форми роботи с людьми. Користуючись парламенськими виборами багато співробітників ОГС «побігли» заробляти гроші на передвборчій компанії. Робота ОГС з волонтерами перестала бути пріоритетом для організацій, лише 69% опитаних ТЦК в 2012 році організацій має волонтерів і даний показник є найнижчим за останні дев'ять років (найвищий - 75% в 2010 році). В середньому волонтер присвячує роботі в організації 6 годин робочого часу на тиждень. Багато організацій створюють центри громадської активності на місцях. Необхідно також зазначити, що в ОГС відбувається зміна поколінь. Приходять нові люди в організації, яких треба знову навчати основам роботи в секторі. Загальний рівень професійності в суспільстві є низьким і це відображається на потенціалі ОГС.

Технічне забезпечення ОГС не стало гіршим, але обладнання не оновлюється. Опитування 2012 року показали, що менша кількість організацій має приміщення, офісні меблі, телефони та факси. Доступ до електронної пошти та Інтернету зріс. ОГС представлені в різних соціальних мережах.

ФІНАНСОВА ЖИТТЄЗДАТНІСТЬ: 4.3

Фінансове забезпечення діяльності ОГС залишається найбільш критичним для організацій України. Опитування ТЦК 2012 року показало зменшення річних надходжень у 66% опитаних ОГС. Річний бюджет 23% організацій, які вказали збільшення надходжень, складає від \$10,000 до \$30,000.

Аналіз реалізації постанови Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 р. № 1049, що регулює порядок проведення конкурсу з визначення програм (проектів, заходів) громадських організацій для надання їм підтримки з державного та місцевого бюджетів, засвідчив, що вона втілюється належним чином лише Міністерством освіти і науки, молоді та спорту, Мінкультури, Одеською, Полтавською, Херсонською та деякими іншими облдержадміністраціями. Необхідно зазначити, що такий низький рівень реалізації постанови пов'язаний і з положеннями чинного Бюджетного кодексу України, який передбачає можливість надання фінансової підтримки лише окремим видам організацій громадянського суспільства (зокрема, молодіжним громадським організаціям, творчим спілкам). У зв'язку з цим у жовтні 2012 р. Уряд розробив та вніс до Верховної Ради України законопроект про внесення змін до Бюджетного кодексу, де намагається передбачити фінансову підтримку для всіх видів громадських організацій, щоб залучати їх до виконання завдань державної і місцевої політики. Крім того, триває розробка Міністерством соціальної політики нормативно-правового забезпечення, яке надасть організаціям громадянського суспільства більше можливостей для виконання соціального замовлення. Разом з цим нормативно-правове забезпечення фінансової підтримки ОГС органами влади ще не реалізується на належному рівні і держава не є потужним джерелом фінансової підтримки громадянського суспільства (наприклад, державні кошти становлять лише 8% доходів громадських організацій).

За останній рік знизилась частка ОГС, які вказали про отримання підтримки з таких джерел як членські внески, благодійні пожертви громадян та бізнесу, гранти місцевих організацій та власна господарська діяльність. Доля організацій, що отримали гранти міжнародних організацій зросла. В бюджетах опитаних в 2012 році організацій зросла доля фінансування лише від членських внесків і платних послуг та міжнародних організацій. Підвищення долі надходжень від членських внесків сталось за рахунок членських організацій та професійних асоціацій.

Разом з тим деякі місцеві ініціативи показують можливість отримання місцевої підтримки зокрема, пожертв громадян. Так, наприклад, в Криму проектом UNITER була започаткована система спільно кошт (Spilnokosht) щодо підтримки проектів, розміщених на сайті. За 3 місяці було зібрано 62,961 гривень (або \$7,870), що дало можливість підтримати 2 місцевих проекти. Центри розвитку громади в Криму за цей рік змогли отримати 700 тис. гривень на підтримку місцевих ініціатив від місцевого бізнесу та громад. Одна організація з Дніпропетровська, опублікувала на своєму сайті 53 проекти, на 43 вони знайшли фінансову підтримку на суму 33,034 грн. В цьому році 52% загального бюджету грантістів UNITER склали самостійно залучені кошти, а 48% - міжнародні організації.

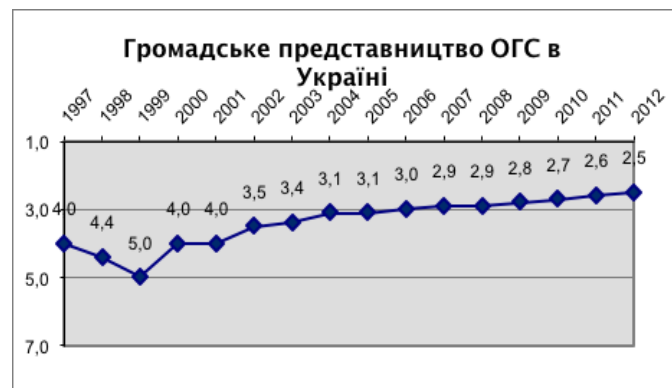
Місцеве фінансування надається, як правило, на підтримку соціальних ініціатив та проектів. Отримати кошти на проведення якісного моніторингу можливо лише від міжнародних донорів.

Відповідно до індексу благойдійності САФ Україна входить в п'ятірку країн, де найменш охоче люди жертвують гроші на благойдійність. На це впливають як маленькі податкові пільги, небажання благойдійників публічно заявляти про надання підтримки та неврахування негрошових надходжень таких як праця волонтерів та експертів, надання пожертв послугами чи безоплатним користуванням майном.

В цілому система фінансового управління в ОГС України дещо покращилась. Цьому сприяло підтримка USAID та SIDA у проведенні фінансового аудиту ОГС для отримання організаціями прямої підтримки від міжнародних інституцій та програм, так і поява провайдерів, які надають послуг з фінансового менеджменту. Але удосконалення системи управління фінансами ще не стало пріоритетом для ОГС, що і показав конкурс річних звітів. Тоді як місцеві організації намагались детально описати надходження та витрати, національні організації з багатомільйонними бюджетами не хочуть показувати надходження та витрати в деталях. Як правило, система фінансового управління в більшості ОГС є дуже спрощеною. З січня 2012 року діють нові норми Податкового кодексу щодо спрощеної системи оподаткування. Зокрема, юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, в т.ч. НУО, мають право обрати спрощену систему оподаткування як альтернативу податковому статусу неприбутковості, якщо мають річний дохід до 20 млн. грн. та до 50 працівників.

ГРОМАДСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО: 2.5

Протягом 2012 року збільшилась кількість інструментів для налагодження співпраці ОГС з державними та місцевими органами влади. Зокрема, у січні 2012 р. Президентом України було створено Координаційну раду з питань розвитку громадянського суспільства, до складу якої увійшли представники ОГС. Кабінетом Міністрів також створено ряд консультативно-дорадчих органів за участю широкого кола представників ОГС, зокрема Координаційну раду з питань реалізації в Україні Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», а також Раду голів громадських рад при органах виконавчої влади. Слід відзначити, що Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства та консультативно-дорадчі органи Кабінету Міністрів розпочали роботу достатньо активно.

У 2012 р. тривав процес створення громадських рад при центральних органах виконавчої влади. Станом на жовтень 2012 р. такі ради вже працюють при 69 центральних органах виконавчої влади, а також при Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольських міських, районних державних адміністраціях. У червні – серпні 2012 р. відбулись зустрічі голів громадських рад з Прем'єр-міністром України, віце-прем'єр-міністрами, керівництвом ряду органів виконавчої влади. Щоправда, велика частина громадських рад не змогла налагодити плідну роботу і консолідувати зусилля своїх членів-представників різних ОГС, щоб стати ефективним майданчиком для обговорення проблем

державної і місцевої політики та надання фахових пропозицій органам влади. З боку ряду органів виконавчої влади також спостерігається низький рівень партнерства з громадськими радами.

Протягом звітнього періоду ОГС продемонстрували приклади об'єднання зусиль для громадянського представництва суспільних інтересів. Зокрема, при підтримці коаліцій ОГС були прийняті Закони України «Про громадські об'єднання» та «Про благодійництво та благодійні організації». Також активний вплив на роботу Кабінету Міністрів мала діяльність громадського партнерства на підтримку впровадження в Україні ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд». Завдяки позиції ряду ОГС Президент схвалив сприйнятливий для ОГС План заходів на виконання Стратегії державної підтримки розвитку громадянського суспільства. Послання Президента містило посилення на діяльність та досягнення громадянського суспільства. Разом з цим, варто відзначити, що діяльність коаліцій і партнерств ОГС, які лобюють державні рішення, має ряд проблем, зокрема, не завжди до таких громадських представництв залучаються усі зацікавлені ОГС, у зв'язку з чим прийняті рішення піддаються критиці з боку не залучених ОГС. Також не завжди прозорими і зрозумілими є процеси комунікацій в середині громадських представництв, що призводить до різного рівня залученості членів коаліцій і партнерств до прийняття кінцевого рішення.

У 2012 р. було суттєво оновлено урядовий веб-сайт «Громадянське суспільство і влада», який є «єдиною точкою доступу» до проектів нормативно-правових актів, які виносять на обговорення органи виконавчої влади. Разом з цим досвід проведення електронних консультацій з громадськістю на цьому веб-сайті, а також на веб-сайтах усіх органів виконавчої влади свідчить, що представники ОГС не беруть активну участь у таких обговореннях.

За даними опитування ОГС 2012 року 16% організацій координують свою діяльність з органами влади, 23% займають конфронтаційну позицію, 46% ОГС вважають, що їх діяльність доповнює діяльність органів влади, а 12% організацій вважають, що влада використовує їх діяльність в своїх цілях.

Коаліція національних та регіональних ОГС працює над законодавством по місцевому референдуму. Багато ОГС налагодили плідну співпрацю з МЗС та Інститутом Світової політики і спільно провели моніторинг проведення Євро 2012 в Україні і надіслали звіт всім посольствам в Україні і презентували його в Європарламенті. Ефективно працює Координаційна рада при КМУ по сільському розвитку та МЗС. Асоціація фермерів та землевласників адвокатували свою позицію щодо ринку землі і лобювали ЗУ «Про мораторій на продаж землі». Рух Чесно підписала меморандум «Про взаєморозуміння, визнання критеріїв по проведенню чесних виборів» з рядом політичних партій щодо моніторингу кандидатів до парламенту. Урядовий звіт про стан розвитку громадянського суспільства використовує матеріали досліджень та аналітичні доповіді ОГС.

Поряд з позитивними прикладами є негативні уроки для громадянського суспільства. Так при адвокатуванні Закону «Про мирні зібрання» представники громадськості опонувала одне одному. Як наслідок – немає Закону і єдина позиція громадянського суспільства не вироблена. Все це свідчить про низьку громадянську культуру, неуміння проводити публічні консультації та дискусії та шукати компроміси між різними точками зору.

На місцевому рівні стаються значні зрушення у лобюванні ОГС інтересів громадськості. Ці зміни стаються завдяки активності як ОГС, так і ініціативних груп та зростанню кількості активного населення. Так в Луцьку за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» місцева громада сприяла розробці Генерального плану з прокладання вело доріжок у місті. На місцевому рівні відбувається правова реформа, втіленням якої займаються правові організації, але їм не вистачає практичного досвіду з її втілення. ОГС досягли успіхів у розробці та втіленні просунутих практик у питаннях самоврядування, захисту громадян від судових наказів, сплати комунальних послуг в автоматичному відшкодуванні, фіксації лікарських помилок.

Разом з тим, ОГС не вистачає міжгалузевого партнерства та консолідованої позиції з профспілками та іншими видами організацій громадянського суспільства.

ПОСЛУГИ: 3.3

Змін у якості, та асортименту послуг ОГС за 2012 рік не спостерігалось. Погана економічна ситуація та фінансова нестабільність ОГС вплинула на їх спроможність оплачувати послуги. Провайдери послуг ще не об'єднались та не мають єдиної позиції щодо стандартів надання сервісних послуг. Послуги ОГС в таких сферах як ВІЛ/СНІД та туберкульоз залежать виключно від фінансування Глобального фонду. Соціально направлені ОГС надають допомогу Министерству соціальної політики в розробці, апробації та втіленні стандартів соціальних послуг.

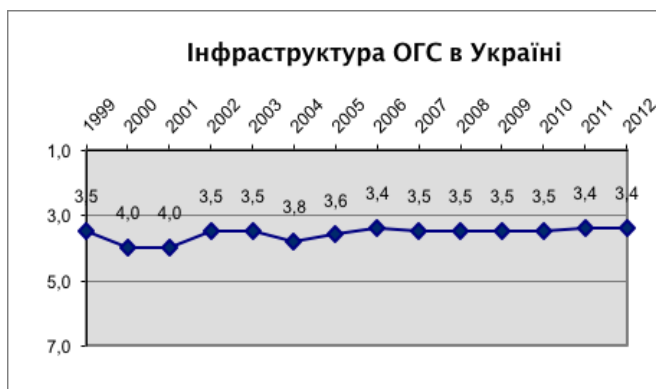
Міжнародні донори майже не проводять конкурсів, направлених на підтримку соціальних послуг при умові їх подальшого стійкого функціонування. В Криму в рамках проекту UNITER працюють 5 центрів розвитку громад. Одне з основних завдань зробити ці центри, а також громади життєздатними. Наприклад, у 2012 році завдяки роботі центрів розвитку громад було зібрано та спрямовано на різноманітні проекти громад 700 тисяч гривень. Ці кошти було залучено з бюджетів різних рівнів, з місцевої громади та місцевого бізнесу. Крім того, центри розвитку громад підтримували проекти ініціативних груп в громаді за рахунок міні-грантів з бюджету центрів. Виконуючи свою функцію пошуку ініціатив в громаді, а також подальшого їх супроводження та навчання, ресурсозабезпечення з альтернативних джерел, центри впливають на формування життєздатної стійкої громади

Створений віртуальний market place (Capacity Development Marketplace), де ОГС можуть знайти відповідного провайдера з потрібною послугою, створив можливість вибрати найкращого провайдера, але організації схильні вибирати знайомих провайдерів. На жаль, market place не сприяв збільшенню конкуренції між провайдерами та не підштовхнув їх покращити якість послуг через обмеження, які накладаються програмою ваучерів на розмір оплати послуг. Тому кваліфіковані експерти не зацікавлені в наданні якісних послуг за невеликі кошти. Станом на вересень 2012 року даному ресурсі зареєстровано на 385 провайдерів послуг та 992 користувачі порталу та видано 460 ваучерів громадським організаціям на проходження навчання із організаційного розвитку.

Послуги ОГС в таких сферах як ВІЛ/СНІД та туберкульоз залежать виключно від фінансування Глобального фонду для боротьби зі СНІДом, туберкульозом та малярією. Соціально направлені ОГС надають допомогу Министерству соціальної політики в розробці, апробації та втіленні стандартів соціальних послуг.

ІНФРАСТРУКТУРА: 3.4

Розвиток інфраструктури громадських організацій залишився без змін в 2012 році. В 2012 році донори продовжували підтримувати місцеві ініціативи. Наприклад, проект UNITER підтримує роботу п'яти ресурсних центрів (Community Enhancement Centers) у сільській місцевості Автономної республіки Крим. Міжнародний фонд Відродження підтримує роботу ресурсних центрів для ОСББ та органів самоорганізації населення. За його же підтримки функціонує бруталний ресурсний центр для неурядових організацій на одному із громадських порталів. Також на місцях створюються центри безоплатної правової допомоги. Проте, на сьогодні залишається гостра потреба у функціонуванні ресурсних центрів як на всеукраїнському, так і на місцевому рівнях.

Загальна потреба в якісному навчанні для громадських організацій залишається на високому рівні. Характерним є те, що вагомій частці організаціям, як новостворених, так і тих, що вже існують тривалий час, не вистачає знань із базових тем функціонування та діяльності НУО (менеджмент проєктів, проведення інформаційних заходів, співпраця із органами влади). Дану ситуацію можна пояснити частими змінами персоналу в НУО та часто небажання або невміння передавати навички/знання, отриманні учасниками навчання колегам по організації.

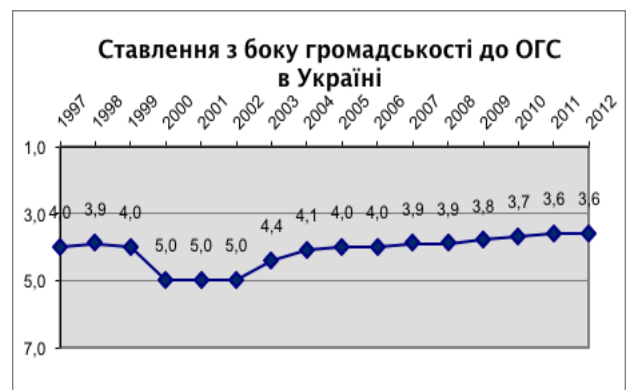
Міжсекторальне партнерство продовжує зростати. Наприклад, шість регіонів, 14 кампаній, більш ніж 200 волонтерів та коло 1,500 бенефіціаріїв отримали послуг на суму більш ніж 54,000 гривень (коло \$8,000) в перший національний день корпоративного волонтера проведеного Центром корпоративної соціальної відповідальності. Закарпатська професійна асоціація жіночої освіти Перспектива і українська кампанія Ядзакі (Yadzaki Ukraine company) співпрацюють у межах міжкордонного освітнього проєкту із культури підприємництва. Інший приклад успіху презентували кампанія “Прикарпаттяобленерго” та Карітас-Україна, що почали переговори про подальше співробітництво після тренінгу по енергозбереженню, проведеному для молоді з спеціальними потребами. Кримський центр розвитку громад у партнерстві з бізнесом та урядом започаткували ремонт шкіл та медичних центрів, підтримали проєкти з таких тематик як екологія, рекреація, сільське господарство, соціальний захист охорона здоров’я.

Фонди місцевих громад та інші організації, такі як, Фонд Східна Європа та ІСАР-Єднання, розподіляють міжнародні гранти, проте не отримують суттєвого фінансування з місцевого бюджету. Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні та Всеукраїнська мережа людей, які живуть з ВІЛ/СНІД за кошти Глобального фонду вже дев’ятий рік поспіль продовжують підтримувати понад 100 ОГС в усіх регіонах України, що надають комплексні якісні послуги зі зменшення шкоди/профілактики поширення ВІЛ-інфекції для найбільш уразливих груп населення, замісної терапії для наркозалежних, догляду та підтримки для ВІЛ-позитивних людей. Всього такими послугами у 2012 році було охоплено понад 200 тисяч осіб.

Відповідно до даних досліджень ТЦК 2012 року, найбільш популярною формою співпраці між ОГС є поширення інформації (82%), спільна діяльність (71%), зустрічі (70)

СТАВЛЕННЯ З БОКУ ГРОМАДСЬКОСТІ: 3.6

Ставлення з боку громадськості до НУО несуттєво покращилося в 2012 році. Проте, дослідження IFES, проведене у вересні 2012 року, показало, що лише 52% населення вказали на необхідність у існуванні НУО (даний показник суттєво знизився у порівнянні із показником 2011 року - 76% та 2010 року – 62%). Найбільше громадяни України знають про НУО, які працюють у в соціальних секторах (здоров’я, гуманітарна допомога/благодійність, освіта, права жінок, правові питання та демократія/врядування). 66% українців впевнені, що НУО працюють у тих сферах/вирішують ті проблеми, які уряд не хоче або не може вирішити; 61% громадян (55% в 2011 році) вважають, що НУО роблять вагомий вклад у розвиток/поліпшення ситуації в Україні; 52% опитаних погоджується, що НУО презентує українське суспільство. Більшість українців не погоджуються з тезою, що НУО представляють інтереси іноземців (40% опитаних не погоджуються і 25% погоджуються).

Відповідно до результатів опитування Центру Разумкова, проведеного в грудні 2011 року близько 3% українці повністю довіряють НУО та близько 32% опитаних скоріше довіряють НУО. Разом з тим 17% громадян повністю не довіряють НУО і 32% скоріше не довіряють. Рівень довіри до громадських організацій, зокрема благодійних фондів, підбивають «передвиборчі» благодійні фонди, які створюються

і функціонують виключно для передвиборчої агітації. В 2012 році ця проблема, як ніколи є актуальною, оскільки в жовтні 2012 року в Україні пройнуть вибори до Верховної Ради.

Разом з тим, НУО покращують співпрацю із всеукраїнськими засобами інформації та стають дедалі активнішими в соціальних мережах. Так всеукраїнський потрал ukr.net, meta.ua стали додавати новини громадських організацій до стрічки своїх новин. А найбільш популярна друкована газета «Сьогодні» стала публікувати новини про діяльність та послуги НУО.

Для діяльності НУО залишається викликом низька репутація організацій, створених органами влади та державними установами (GONGOs), як-от благодійні фонди при державних школах і лікарнях, які, по суті, збирають додаткову плату за державні послуги.

Саморегуляція організацій в секторі покращилася. НУО стали приділяти більше уваги створенню та використанню внутрішніх правил, процедур та етичних кодексів. Багато організацій включили положення про етику до їхніх статутів.

В 2012 році в Україні вперше відбувся конкурс річних звітів для ОГС. Конкурс проводив Творчий центр ТЦК, а заявки на участь в конкурсі подали 27 НУО як місцевого, так і національного рівня.

Індекс сталості розвитку громадянського суспільства (CSOSI) – це ключовий аналітичний інструмент, що вимірює прогрес розвитку громадянського суспільства в Центральній та Східній Європі. Протягом п'ятнадцяти років Індекс відстежує прогрес в розвитку громадянського суспільства в двадцяти дев'яти країнах. Індекс вивчає загальні сприятливі умови для розвитку громадянського суспільства, приділяючи особливу увагу правовому середовищу, організаційній спроможності, фінансовій життєздатності, громадянському представництву, наданню послуг, інфраструктурі та ставленню з боку громадськості. Кожен показник вимірюється за семибальною шкалою, де 1 показує дуже розвинутий рівень та 7 означає низький рівень розвитку. Даний звіт було підготовлено Агентством США з міжнародного розвитку у партнерстві з місцевими організаціями в кожній країні.

Для отримання більш детальної інформації, будь ласка, контакуйте з Любов'ю Паливодою, президентом БФ «Творчий центр ТЦК», за електронною адресою paluvoda@ccc.kiev.ua.

Англomовну версію звіту Індeksu сталості ОГС в 2012 році для країн Центральної та Східної Європи можна знайти за посиланням: <http://www.usaid.gov/what-we-do/democracy-human-rights-and-governance/europe-eurasia-civil-society>